

Anmeldelser.

Vendsysselske Aarbøger 1940.

Den lokalhistoriske forskning har i dette århundrede taget et opsving, som man næppe tidligere havde drømt om. Rundtom i amterne oprettedes der historiske samfund, hvis vigtigste opgave var at udgive en aarbog indeholdende lokalhistorisk stof. Et af de mest virksomme af disse samfund: Historisk Samfund for Hjørring Amt kunde den 27. April 1940 fejre sit hundredeaars jubilæum med et medlemstal paa 1433 medlemmer, et virkelig imponerende tal. Den aarbog, som samfundet har udsendt i jubilæumsaaret, fejrer ikke begivenheden, men indeholder dog en række betydningsfulde og værdifulde afhandlinger. Foruden det almindelige aarbogsstof, hvis omfang ikke er særlig stort, omfatter den dele af to større værker (begge med særskilt paginering): P. M. Rørsig fortsætter sin beretning om skoler, degne og skoleholdere i Vendsyssel. Arbejdet er bygget paa et meget udstrakt studium og bringer et utal af oplysninger om de enkelte personer, som igennem tiden har arbejdet paa at bibringe de vendsysselske børn de nødtørftigste skolekundskaber. Det er dog langt fra alt det meddelte stof, som kan siges at have interesse. Materialet kunde godt have været bearbejdet noget mere indgaaende, og fremstillingen vilde i høj grad have vundet ved, at arbejdets omfang var blevet indskrænket betydeligt, ligesom en noget skarpere adskillelse mellem det skolehistoriske og det personalhistoriske stof vilde have været til gavn for afhandlingen.

Den anden særlige afhandling er første afsnit (paa 147 sider) af cand. theol. Peter Riemanns fremstilling af Børglum klostres historie. Skildringen føres ned til reformationen og udmærker sig ved en klar og fast disposition, et letlæseligt sprog og indgaaende kildestudier. Iøvrigt giver den meget mere end titlen lover, idet den foruden klostret ogsaa skildrer Børglum bispeembedes og de enkelte biskoppers historie. Dette skyldes, at munkesamfundet i Børglum, der tilhørte præmonstratenserordenen, fra slutningen af det 12. århundrede udgjorde et domkapitel, saa at bispeembedets og klostrets historie paa det nøjeste var

knyttet til hinanden. Hvis skildringen af klostrets historie efter reformationen kommer til at staa paa højde med det nu foreliggende afsnit, vil den nordjyske historiske litteratur være blevet beriget med et værdifuldt arbejde.

Af aarbogens almindelige indhold er der grund til at nævne kommunelærer P. Rønn Christensens lille afhandling om Aggersund færgevæsens historie, der baade er vel-skrevet og overskuelig, og giver en god oversigt over dette færgeris kaar gennem tiderne — om end i meget korte rids —. Lærer Christensen giver en kort skildring af frihedsmanden Peder Ejstrup fra Tornby (1815—1899), en forkæmper for bondestandens politiske og kulturelle rettigheder, en af de mænd, som dansk bondestand har fostret saa mange af, og som vort samfund altid har brug for — ikke mindst i dag.

Johan Hvidtfeldt.

Kjeld Galster: Aalborg Katedralskole 1540—1940.

Den lærdomshistoriske Litteratur fra Jylland er kun sparsom. Om Aarhus har Rektor H. H. Blache skrevet livfuldt og interessant i Hist. Tidsskr. 4, III, hvor han fortæller om Katedralskolen omkr. 1800, en Skildring, der nød den Ære at blive brugt som Grundlag for Bering Liisbergs Redegørelse i Det nittende Aarhundrede (»Frem«, 1899), men disse Memoirer, som de snarere bør kaldes, gav ikke nogen virkelig Skildring af Skolen, og hvis man vil sætte sig ind i dens Historie, maa man søge til Taubers gamle latinske Bog. Noget mere vidtspændende er Blaches Afhandling om de berømte Viborgske Skolelove fra Renaissance (Hist. Tidsskr. 3, IV) og hist og her i Tidsskrifter og Skoleprogrammer findes der spredte Bidrag til de jyske Latinskolers Historie — saaledes ogsaa om Aalborg Katedralskole af dette Tidsskrifts virksomme Leder og Bidragyder D. H. Wulff i Kirkehist. Saml. 4, I. Rektor Galster har ligeledes i Jyske Samlinger i nærværende Række offentliggjort en lille Forstudie. Det maa i denne Forbindelse ikke glemmes, at Stiftsskolernes Historie har adskillig større Interesse end de smaa Latinskolers, som Reformationens Lovgivning fik til at vokse frem i selv de ringeste Købstæder, uden at de imødekom en virkelig Trang til en Forberedelse til Universitetet. Og nu foreligger en sammen-